OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Oponentní posudek na habilitační práci

Téma: Inovativní přístupy ke studiu dopravních interakcí a funkčních dopravních regionů

Autor: doc. RNDr. Stanislav Kraft, Ph.D.

Předložená habilitační práce Stanislava Krafta se zabývá problematikou dopravních interakcí v souvislosti s vývojem prostorové organizace sídelního systému. Práce je koncipována jako soubor osmi specializovaných odborných článků publikovaných v kvalitních impaktovaných časopisech, které jsou opatřeny společným úvodem. Vhodně strukturovaná úvodní část zastřešuje problematiku dopravních interakcí, zdůvodňuje relevanci tématu, kontinuitu studia s odkazy na starší i nejnovější odbornou literaturu a předkládá konceptuální zarámování problematiky, rozlišující mj. termíny prostorové a dopravní interakce. Hlavní pozornost je věnována konceptu funkčních dopravních regionů, dále využitelnosti nových zdrojů dat.

V kapitole 3 úvodní části předkládá autor cenná shrnutí zákonitostí a trendů vývoje dopravních interakcí, která vyplývají z rešerše odborné literatury i vlastních empirických výsledků výzkumu: např. korelace velikosti center a zázemí funkčních dopravních regionů, existence „mezicenter" v řídce obydlených a odlehlých oblastech nebo komplexní charakter regionů vymezených na základě dopravních vazeb. Z terminologického hlediska je přínosné důsledné používání pojmu funkční dopravní region. Autor dále shrnuje zjištění z dílčích článků zabývajících se analýzami na území Česka, mezi která patří např. identifikace nodálních struktur na bázi vysoké intenzity automobilové dopravy a následné vymezení dopravních metropolitních regionů s poměrně dalekým dosahem od hlavních center osídlení (krajských měst).

Důležitým dílčím závěrem je tvrzení, že intenzita dopravních toků je vhodným indikátorem měření vztahové propojenosti mikroregionálních center a lze ji aplikovat též na nadnodální úrovni. Autor zmiňuje praktické implikace týkající se usměrňování rozvoje nové dopravní infrastruktury nebo plánování dopravy. Neméně zajímavým závěrem je konstatování dlouhodobé stability funkčních dopravních regionů v Česku a pro aplikační sféru velmi cenné srovnání funkčních dopravních regionů s jinými typy regionů včetně administrativních. Velmi inovativní a zajímavé jsou výsledky studie Halás, Kraft a Klapka (2020), která vymezuje funkční dopravní regiony na základě letecké dopravy na globální úrovni. Vymezení 11 globálních leteckých funkčních regionů a identifikace uzlových letišť obohacuje dosavadní makroregionalizace i diskuse o globálních městech.

Kapitolu 3 uzavírá charakteristika možností aplikace konceptu funkčních městských regionů na širokou škálu problémů, zahrnujících kromě analýz dopravních vztahů měst/regionů konstrukci administrativního členění, identifikaci regionů nevhodně zapadajících do existujícího administrativního členění (např. konflikt s principem nodality) s cílem budoucí revize, plánování rozvoje regionálních integrovaných dopravních systémů, expertízy pro integrovaný teritoriální rozvoj metropolitních regionů aj.

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Přínosná je též čtvrtá kapitola, která sumarizuje a hodnotí tradiční i moderní zdroje dat se zaměřením na data z GPS přístrojů, geolokační data mobilních operátorů a data z inteligentních dopravních systémů. U všech zmíněných typů dat autor dokládá shrnutí empirických výsledků vlastních článků, které zmíněný typ dat využívají.

Ačkoli jsou odborné články propojeny na základě sdílené metodologie a datových zdrojů, nelze habilitační práci považovat za výhradně metodologickou studii. Jednotlivé články přinášejí originální a cenné empirické výsledky, které poskytují konkrétní doporučení pro aplikační sféru (např. v oblasti regionalizace) a hodnotné výstupy využitelné ve výuce geografie dopravy, regionální geografie a příbuzných disciplín.

Za dílčí slabiny habilitační práce lze považovat např. konstatování o prohlubující se polarizaci jádro-periferie na mikroregionální úrovni, které mohlo být podloženo bohatší diskusí s odbornými články využívajícími i jiný metody než analýzu dopravních toků. Autor mohl též více pracovat s odbornou literaturu zabývající se změnami rozmístěním ekonomických aktivit, regionální ekonomickou výkonností a (ne)zaměstnaností regionů, která umožňuje lépe podchytit a vysvětlit poptávku generující dopravní toky. Návaznost kapitol 2 a 3 v úvodní části habilitační práce mohla být pečlivěji zpracována.

Otázky do diskuze

1. Do jaké míry souvisí akcesibilita českých mikroregionálních center s ekonomickou odolností českých mikroregionů?

2. Jak si vysvětlit zásadní rozpor mezi vysokou stabilitou českých funkčních dopravních regionů a dlouhodobými přesuny obyvatelstva, změnami v rozmístění ekonomických aktivit a měnících se disparit v regionální ekonomické výkonnosti?

3. Jak lze využít funkční dopravní regiony vymezené na základě letecké dopravy pro měření intenzity ekonomické globalizace? Jaké má tato metoda slabiny a omezení?

Závěrečné zhodnocení

Habilitační práce Stanislava Krafta řeší vysoce relevantní témata, je vhodně strukturována a psána kultivovaným odborným jazykem. Teoretický rámec úvodu habilitační práce i jednotlivých odborných článků je na vysoké úrovni, vychází z klasických i nejnovějších odborných prací renomovaných zahraničních i českých autorů. Stanislav Kraft navazuje na tradice českého sociálně-geografického výzkumu, ale řeší současná témata za využití inovativních rigorózních metod. Odborné články autora přinášejí kromě ilustrace využitelnosti moderních kvantitativních metod cenné empirické výsledky se značným přesahem do aplikační sféry i do výuky geografie dopravy, regionální geografie, geografie sídel a příbuzných oborů.

OSTRAVSKÁ
UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Na závěr připojím vlastní reflexi ohlasů odborných článků autora:

1. Z odborných publikací Stanislava Krafta jsem mnohokrát čerpal při přípravě bakalářského předmětu Geografie dopravy, následně též předmětu Geography of Mobility. V obou předmětech jsem využil též některé publikace autora jako četbu pro studenty.
2. Vybrané empirické výsledky, mapy a vizualizace z článků Stanislava Krafta pravidelně používám jako jednu z ilustrací současného geografického výzkumu v předmětu Úvod do geografie, který přibližuje studentům 1. ročníku bakalářského studia obor geografie. jeho postavení v systému věd, řešená témata, výzkumné otázky a klíčové koncepty jako prostor, region nebo prostorové interakce.
3. V předmětu 'Lokální a regionální rozvoj - teorie' využívám články S. Krafta a jeho spoluautorů pro vyjasnění pojmu region, typů regionu, nesouladu mezi nodálními a administrativními. regiony a další otázky relevantní pro základní konceptuální zarámování lokálního a regionálního rozvoje.
4. Analýzu dopravních interakcí (Kraft, Halás a Vančura 2014) jsem využil jako jeden ze zdrojů pro vymezení nemetropolitních regionů v Česku a následnou analýzu jejich ekonomické výkonností v projektu GAČR 1503207S. Jedním z výstupů opírajících se o tuto regionalizaci byla studie:

ŽENKA, J., SLACH, O., SOPKULIAK, A (2017). Typologie českých nemetropolitních regionů z hlediska faktorů, mechanismů a aktérů regionálního rozvoje. Geografie, 122, 3, 281-309.

Doporučuji komisi udělit Stanislavu Kraftovi po úspěšné obhajobě akademický titul „docent".

V Ostravě 17.8.2023

doc. RNDr. Jan Ženka, Ph.D.
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Přírodovědecká fakulta
Ostravská univerzita